

909. הועד להפצת האותיות העבריות החדשות בעם. האותיות העבריות החדשות. חוברת א'. ירושלים, (דפוס החרש), תרצ"ב. [2], 3, [1] ע. 18:13. מהמעטפת.

910. נקום, חברת שמן. סיכה נכונה לסכונותך; רצונך שמכונתך תרוץ בקלות... קרא את החוברת הזאת ומצאת בה עזרה ומורה דרך... ותל אביב, תרצ"ב. 48 ע, ציורים. 18:12. "מלון המונחים הסכניים": ע' 43-47.

911. זוטא, חיים אריה [Haim Arie Zuta] וי[צחק] ספיבק [Isaac Spivak]. דברי ימי עטנו. חלק שני ספר ב': מטסקי הצלב באירופה עד גרוש היהודים מספרד. תל אביב, אמנות, תרצ"ב. [2] דף, 113-224 ע. 14:19. "מאשר ע"י מחלקת החנוך של הסוכנות היהודית לארץ ישראל". ע' 214-217: ירשימת הספרים המצעים לקריאה לתלמידים... "את הקודם ראה ק.ס. שנה ס' ע' 22.

912. זוטא, חיים אריה [Haim Arie Zuta]. כתבי ח. א. זוטא, ישנים ונסחרשים. (ספר א-ג). 3 כרכים. ירושלים, (טל חרסון), תרצ"א. 18:13. התכן: ספר א: ממראות ארצנו. 224 ע. ספר ב-ג: בימים מקדם א-ב. 3 דף. 11-322, 266 ע.

913. חברת של אי בע"מ. סיכה משכילית. יצא לאור ע"י חברת של אי בע"מ... (ת"א, דפוס אמנות), [תרצ"ב. 2] דף, [3] 54- ע, ציורים. 22:16. הוראות לעצמית ולסיבה מכונות. - יתרגום המונחים: ע' 52. "לוח המלים": ע' 53-54. 914. ^{אוצר מילים} ~~השמונאים~~. ספר הסקבים (=שמונאים) א', בתורגום ומפורש ועם מבוא לספרי הסקבים א' וב' מאת אברהם כהנא. תל אביב, מקורות, (דפוס גוטנברג), תרצ"ב. 80 ע. 18:25.

הספרים החיצוניים-הגנוזים והמיוחדים-עם מבואות ופרושים. יוצא בהשתתפות למדנים ע"י אברהם כהנא. א.

אברהם כהנא, שהוציא את הספרים המדעי לספרי התנ"ך, מתחיל במפעל חדש וחשוב ע"י הוצאת ספר זה. הספרים החיצוניים חכו זמן רב לתרגום עברי, אומות העולם למדו וחקרו אותם יותר ממלומדי האומה שיצרה אותם. יש לתת להם זכות אורח בספרות היהודית. כ. מכריו בהקדמה שרצונו "לגל הפעם את החרפה הלאומית מעלינו". ביאליק דבר פעם על הצורך לגאל ספרות זו. אמנם גאולת הספרים האלה-לכל הפחות של אלה שמקורם היה עברי-היא מן האפשר רק אם ינסו להשיב להם את צורתם המקורית שאבדה, היינו לעשות ריקונסטרוקציה של הטקסט המקורי שעל יסודו נעשה התרגום. יש מספר שלם של ספרים כאלה בין הגנוזים והמיוחדים, שאצלם שיטת תרגום ה-LXX בדיקנותה ועדויות תרגומים אחרים, ביחוד הסורי, מרשות לנו לשאף למסרה זו. כ. אינו שואף לכך ומסתפק בתרגום בלבד, אולם דוקא תרגומו ויחסו הנכון לנוסח היוני והיסוד העברי הנשקף בעדו כאילו מוכיח לי עוד הפעם שנשיון זה הוא בגדר האפשרות. הוא בטוח שבמדה הגונה תרגומו קרוב למקור הראשון" ובצדק הוא מדבר על כך שיש "לכסות" כאן את התרגום היוני בתרגום העברי. מתוך נסיוני בעבודת הריקונסטרוקציה של ספר זה בשיתוף עם ידידי מר

מלמד (ע' תרביץ שנה ג', עמ' 469) אני יודע להעריך דוקא את תרגומו של כ. שאינו רוצה אלא לתת לקורא העברי טכסט עברי אחד ולא הטכסט העברי שמאחורי הלבוש היוני שאנו מחזיקים אותו בדיננו. ובכל זאת השיג ודאי בהרכבה מקומות קטעים וחלקי פסוקים של המקור. הספר כסי שיצא מתחת ידו של כ. שמר את הטנור של הספר העברי, את ריח הסגנון והטון של ההיסטוריוגרפיה היהודית הקדומה המיוחדת לה.

מבוא מכין את הקורא להבנת הספר. אחרי סקירה היסטורית על הגורמים הלא יהודים שפועלים וקודמים למספר בספר חשמונאים א' (ממלכות פרס עד אנטיוכוס אפיפנס) בא תאור על התפתחות היהדות בא' מעורא עד המקבים. פרק מיוחד מוקדש לגזירת השמד ולהתקוממות. אף על פי שהיו בידי המחבר רב הספרים החדישים שעוסקים בענין זה — דרך אגב, מענין שברשימת הספרים האלה עמ' 4 אין זכר לספרות המדעית העברית שדנה על נושא זה — אין תאור זה עומד בדיוק על הגובה של ידיעתנו היום. אנטיוכוס מתואר כרשע מתוך רוח האומה שסובלת ממנו. ספרו של פול'ביוס על אפיו ומנהגיו (המובא בלי סמון המקור) השפיע יותר מדי. שיטתו הפוליטית של אנטיוכוס מתפרשת אצל כ. ע"י רצונו להיות Zeus (דבר שהוא בגדר ספק). שאיפתו לפולחן אלים היא שהביאה אותו לידי פעולות שצריכות היו לאחד את אומות ממלכתו לאומה הליגית אחת. כ. אינו מנסה למצוא את הסיבות העמוקות יותר — סיבות פוליטיות, סטריגיות חמריות — לפעולותיו של אנטיוכוס במדינתו הענקית והרעבונית. הפרובלימה של פעולה שאין לה דוגמה אצל בני הדיאדוכים במזרח. פרובלימה של אסור גמור לחיות לפי חוקי דת האומה. אינה עומדת לפני כ. ביחידותה. נראה ברור היום שהאמצעים החריפים שהשתמש בהם אנטיוכוס אחרי שובו ממצרים נגד רצונו. גרמה להם נסית היהודים להתקשר עם מצרים ולמדת בסוריה. אצל כ. גם לא התברר מדוע מחכה רומה בסבלנות יתרה ונותנת לאנטיוכוס להתקדם ולהצליח במצרים ובבושה. פו'דנה לא נזכרה במבוא. הרצאה מפורטת יותר, בהירה יותר ומיוסדת יותר על מסקנות החקירה בזמננו על הענינים האלה היתה מתאימה לעצם הספר.

החלק השני של המבוא דן על ספרי החשמונאים א' ו'ב', כי המבוא משמש גם מבוא לספר ב'.

בפרק ד' עוסק כ. בשאלת שמות הספרים. הוא מקבל את הצורה 'מקבים'. להערתו של פ. פרלט ב-JQR 1926/27 p. 404 על השם Μακκαβαίος לא רמו. חדשות אין בפירוש השמות שנמסרו. המשפט מתוך אוריגנס ששמר לנו את השם הידוע Σαββαίη Σαβαναιελ (Σαββαίη) הוא משובש¹. אולי השם נכתב בשבוש¹. אחרי כן מוסר כ. את תכן שני ספרי החשמונאים כל אחד לחור. בפרק ו' הוא דן על סיבם של שני ספרי המקבים וסופריהם. בפרק ז' הוא משהו איתם זה לזה כדי לסיים בפרק ח' על לשונו העברית של ספר א' ותרגומו. כעין נספח הוא הפרק ט': על ספרי המקבים בקשר עם חג החנוכה בספרות העברית.

על ערך הספר וספרו עמד כ. בפרוטרוט ובחבה יתרה. חלק זה של המבוא הוא די מוצלח. אמנם הערכתו כסופר והיסטוריון היא לפעמים מופרזת. כ. מדגיש שיצירה זו היא כעין חוליה שהולכת ומשתלשלת מעצם ספרי הקדש. נכון הדבר. אולם עליו היה להדגיש שספר

¹ פירוש חדש של המלים האלה מנסה לתת קמינקא ב-192, 1932 RBJ עמ' 180 ואילך. הוא חושב שיהודה המקבי נקרא לפי דה' א' י"ב, י"ג "מכבני" ובעזרת מלה זו הוא רוצה לפרש: ספרא ומכבני אל<ף>. את הפירוש ספרא הציגו כבר קודם. עם קמינקא צריך לשער שנפלה ע"י הפלוגרפיה הברה אחת Μα<α>αβαναι=אל. אלאף הוא דחוק מאד.

שנכתב בהתחלת המאה הראשונה לפני סה"ג בסגנון ספרי שמואל ומלכים אינו יכול להיות אלא חבור ארכאי שנכתב מתוך הכרה מלאה בסגנון זה מתוך רוח אותה התנועה הלאומית שתאורה הוא נושא. והארכאיזם הוא אצ"פ שהיא מוצלחת ומעניינת מאד היא חקויעבודה ספרותית דקה כעין נסיון לתחיית ספרותית של ההיסטוריוגרפיה הקדומה. האין הפרזה בדבר אם מכתירים את מחבר חשמונאים א' בתארים כמו: "איש מבני אותם הדורות ואיש אשר רוח בו מרוח קדשם של ראשונים ואשר מכשרונם של בעלי גבאים ראשונים בו, עד שיהא שליט במשטות הגאווית שבסגנון ובאמתם ההיסטורית כמעט כמי שאינו גוגע בדבר (sic!) ... ואדם כזה היה בעל הספר הראשון" ? כ. מרגיש בעצמו שהמחבר צריך היה להכניס ענינים לועזיים שאמנם ידע "לנסך עליהם מן הגיון המקראי", אולם ברור שלא במדה כזו שלא יורגשו כורים לסגנון הארכאי. כדאי היה לעמד בפרסודוס יותר על מהות לשונו. מתוך עבודת הריקונסטרוקציה למדנו שיש אלמנטים מאוחרים בלשון הספר, אפילו אלמנטים משניים. אחדות הסגנון אינה תמיד שלמה.

ידידי מר מלמד בבקרתו במקום הנ"ל צמד על המסקנות העיקריות שנובעות מתוך עבודתו המשותפת. הוא ציין את הדברים המכריעים שיש לציין על יסוד נסיון זה בנוגע לתרגומו של כהנא. אם אעיר אי אילו הערות אין בכוונתי למדד את התרגום במדת הריקונסטרוקציה אלא להועיל לשפור התרגום של הוצאתו החדשה כפי שיש לקוות. אולם נקווה ונדגיש שלא יצא לפני הוצאת הסכסס הכקתי של ארבעת ספרי החשמונאים העומדת לצאת בעתיד הקרוב ביותר ע"י האקדמיה בגייסינגן. הערותי אלה מתכוונות להראות שגם תרגום הספר עוד זקוק לתקון ידוע על סמך ההשוואה של שמוש הלשון בתנ"ך וב-LXX. אבחר לדוגמה י' פסוקים מפרק ד'.

א': πεντακισχίλους ἀνδρας καὶ χιλίαν ἵππων ἑλεκτηὴν חמשת אלפים איש ואלף פרשים בחור. אולם ἵππος ἑλεκτηὴ היוני השתבש. יש לתקן π.α. ἑλεκτους καὶ χ. ἵ. ג' חמשת אלפים איש בחור ואלף פרשים. — במקום "בבילה" (כ.) νυκτός "ל" "לילה", השוה שמואל א' כ"ח, ח'.

ב': ὥστε ἐπιβαλεῖν נכון יותר אולי "לעלות".
ה': φεύγουσιν "ל" "נסים הם מפנינו", ע' שמות ד' ג'; י"ד כ"ה; (ע' בספרנו א' לח').

ו': καὶ ἅμα ἡμέρᾳ "כאשר היה יום". י"ל -ובאור הבקר" ע' מיכה ב' א' — ἐν τῷ πεδίῳ כ. -בעמק", י"ל "בשפלה", השוה ג' כ"ד ושה מתרגם כ. נכון — καλύματα καὶ μαχαίρας (כך צריך לקרא לפי V) יש לתרגם "מגנים וחרבות" (השוה ו', ב').
ז': כ. "ויראו את מחנה הגויים החזק". ביונית אין מלת המין. במקור היה: ויראו מחנה גויים חזק.

ס': "בחיל" נראה בלתי שלם. יש לכתב ἐν δυνάμει μεγάλη כמו שנמסר בכ"י 55 בסורי ובוולגטא: כך בקשר לפרעה ביוחזקאל י"ז, דניאל י"א, י"ג כ"ה (Θ). י"ל "בחיל גדול".
י': "ועתה נקרא לשמים" καὶ τὴν βοήσωμεν εἰς οὐρανόν. י"ל "נצעק אל ה'".
ע' מה שמעיר מלמד על תוצאות חקירתו בנוגע לשמוש ה' בספרנו שם עמ' 471. — εἰ θελήσει ἡμᾶς כ. "אם יחפץ בנו" לפי A ו-א, אולם ב-V (לפי Hatch and Redpath) ובכ"י 56 74 62 (כך Grimm) בהתאם לסורי (רלמא נרחם עליו) ולפי L εἰ πῶς ἐθέσει ἡμᾶς. ולכן יש לכתב: "אולי ירחמנו". השוה למשל מלכים ב' י"ט, ד'; דברים ל', ג'.

אויסף אי אילו דברים קסנים לפרק ה'. י"ג: י"ל ואת רכושם אע"פ שחצר αὐτῶν, י"ד: δού לא תורגם. י"ל יוהנה שליחים". ט"ו: לאמר י"ש להעמיד בסוף פסוק י"ד. ט"ז: יולגלחמים עליהם אינו מתאים לכסוי הפסיבי. כ"ב: αἰ ἐδίωξεν αὐτούς, כ.: יורדרף". י"ל יורדרפם" או יורדרף אותם". εἰς τῶν ἐθνῶν: כ.: ימן האויבים" י"ל ימן הגויים". כ"ו: חסר סימן ההפסק בין שני הפסוקים. כ"ז: י"ל ילמחר במקום יולמחר". י"ש לתקן בתרגום יעל המבצרים" καὶ καταλαβέσθαι. כ. אינו מיחס נכון. י"ש ליחסו τὰ ὄχυράματα ולכתב יוללכדם", השוה פסוק כ"ח. בסוף פסוק י"ש לתרגם יולהכרית אח כלם ביום אחד". כ"ח: המתרגם שומר בדייקנות יתרה על סדר המלים. ἄφρων הושם בסוף המשפט כוונה ברורה, עי' המשך הספור יוללכד את העיר" כבוש העיר היא תוצאת ההתנפלות הפתאומית. י"ש להשיב את המלה למקומה (עי' אותה המלה באותו המקום ד', ב'). ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον. לא תרגם בדיוק. י"ג: καὶ ἐξῆλθεν, כ. יולך י"ל יוצא. י"ג: αὐτὴν ἐν πυρὶ καὶ ἐβόησαν ἐν προσευχῇ. כ.: יולך י"ל יוצא. י"ל: <לה>. השוה מה שהערתי למעלה. ל"ד: למה הפסיכוס כשביוני אקסיכוס: καὶ ἐπέγυναι. י"ל: יוידע מחנה מ'. ל"ה: ההערה ללמאצבן, בן אצבן, העצות לל"ו. ביונית Μααρά. כהערה לא העיר כ. על כך. καὶ ἔπεμψεν αὐτὴν ἐν πυρὶ: כ.: וישלחה באש" י"ל וישרפה. ל"ס יוהנו". ביונית הוה. י"ל יוהונים" מה שמתאים לסגנון ספור המרגלים.

תספקנה הערות אלה לדוגמה כדי להראות באיזה כוון י"ש להשלים את התרגום. כדאי להזהר מהנמסיה להחליק את התרגום וללששו יותר מדי ביחס לרקציה הנשקפת ביוני. כ. לא תמיד עקבי בתרגום אותם הבטויים. שגיאות דוסס במלים יוניות שכיחות. אם יעלה בידי כ. לשפר את הפירוש בהתחשב עם מסקנות החקירה החדשה הפילולוגית, ההיסטורית והטופוגרפית מה טוב. רצוי להקדיש פרק מיוחד ליוספוס, לתאורו של תקופת החשמנאים וליחס שבין יוסיפוס לספרנו. תבוא ברכה על המלומד הנכבד והלואי שיצליח להוציא לפועל את תכניתו של הוצאת הספרים החיצוניים בשלמותה. משה ש.בה.

915. טרָוֶן, ב. [B. Traven]. השושנה הלבנה. תרגם אפרים כרוידא. ברלין, — תל אביב, א.י. שטיבל, (דפוס הפועל הצעיר ת"א), (תרצ"ב). 258 ע. 21:14. חתאריך נמצא על גבי המעטפת.

916. יבין, י[הושע] ה[ש]. ירושלים סתכה...; ספור מאת י.ה. ייבין. תל אביב, י. אישכרורית, (דפוס וידוסלכמקי וסוזס), תרצ"ב. 85, 111 ע. 17:25.

917. יוסף הורוביץ ז"ל (תרל"ד—תרצ"א). ירושלים, חברה להוצאת ספרים על יד האוניברסיטה העברית, (דפוס, אמנות ארץ ישראל), תרצ"ב. 22, 14 ע. 22:14.

שער נוסף באנגלית: Joseph Horovitz (1874—1931). Jerusalem, at the University press, 1932.

התכן: ש[למה] ד[ב] גויסיין: מפעלו הסרעי של יוסף הורוביץ ז"ל. [ולטר] ו[אלפר] פישל: ביבליוגרפיה של חבורי יוסף הורוביץ ז"ל. W[alter] J. Fischel: Bibliography of the publications of Joseph Horovitz.— S[halomoh] D[ov] F[r]itz Goitein: The scientific work of Joseph Horovitz.

דר' פישל מבקש להוסיף למחלקה B של הביבליוגרפיה עוד את שני המספרים האלה:
11a. Ein arabischer Brief an R. Chananel. ZfHB 1900. v. 4, p. 155—158.

83a. השתלשלות אלף לילה ולילה (A thousand and one night).

The Hebrew University, Jerusalem, Inauguration 1. April 1925, p. 55—76.

918. יכין; חברה שתופית לקבלנות חקלאית בע"מ. ארבע שנות פעולה של חברת יכין חברה שתופית לקבלנות חקלאית, בע"מ, משנת 1927—1930. תל אביב, 1931. 18 דף, דיאגרמות, טבלאות. 21 : 30.

נדפס בתקטוגרף מכתב מכונה בצד אחד של הדפים—מהמעטפת.

919. יערי-פולסקין, י[עקב]. אנגליה המבטיחה... זה 300 שנה! סקירה היסטורית. תל אביב, חולמים ולוחמים, (דפוס שהם), תרצ"ב, 111 דף, 5—82 ע. 13 : 18. = הוצאת חולמים ולוחמים, 2.

920. יערי-פולסקין, י[עקב]. נפוליון בונפרטה וארץ ישראל; מונוגרפיה היסטורית-ספורית. תל אביב, חולמים ולוחמים, (דפוס שהם), תרצ"ב, 66 ע. 12 : 17. = הוצאת חולמים ולוחמים, 1.

921. ירושלים. האוניברסיטה העברית. וריעות לסטודנטים לתרצ"ג. ירושלים, (דפוס עזריאל), תרצ"ב, 19, 111 ע. 14 : 21.

922. ירושלים. עיריה. מחלקת הספקת המים. דו"ח השנתי, לפעולת מחלקת הספקת המים בירושלים ע"י אנדרו קוך [A. Koch]. 3 כרכים. ירושלים, 1928—1931. 23 : 34.

דו"ח השביעי תקופה 1.4.1928 עד 31.12.1928. 16 ע. — דו"ח השמיני תקופה 1.1.1929 עד 31.12.1929. 18 ע. — דו"ח התשיעי תקופה 1.1.1930 עד 10.12.1930. 27 ע. נדפסו במכונת כתיבה—מכילים גם דיאגרמות וצלומים.

923. לגרלף, סלמה [Selma Lagerlöf]. קורות אחוזה אחת. תרגם מנחם זלמן ופובסר. תל אביב, אמנות, (דפוס "אמנות ארץ ישראל"), (תרצ"ב). 153, 111 ע. 11 : 17. = ספריה לכל, 1.

924. הלוי, מנחם. מצבת מרדכי ואסתר אשר בעיר (שושן) המדאן (פרס), המנהגים השייכים לה והאגדות הנשמעות עליה. עם הערות וביאורים מצד המחבר, מאת מנחם בכה"ר שמואל הלוי. ירושלים, (דפוס התחיה), תרצ"ב, 33, 111 ע. ציורים. 13 : 21.

"הספר הזה הוא פרק מספרי דברי ימי ישראל בפרס מחתימת התלמוד עד היום הזה (נמצא עדיין בכתב יד)". — על המעטפת: "מרדכי ואסתר בשושן הבירה".

925. לוין, בנימין מנשה. אוצר הגאונים; תשובות גאוני בבל ופירושיהם על פי סדר התלמוד. כרך ד: מסכת יום טוב, חגיגה ומשקין. ערוך